

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

KURESSAARE
**NOORUSE
KOOL**

Economic and Consumer Literacy in European Schools

IO2 – Economic and Consumer literacy
education material and guidelines

Moduł: Zrównoważona
konsumpcja

Wprowadzenie do modułu

Moduł daje studentom kompetencje do rozpoznawania i unikania zbędnej konsumpcji.

- **Aktywności zostały stworzone dla dwóch grup docelowych:**
  - Uczniowie w wieku 7-12 lat;
  - Uczniowie w wieku 13-18 lat.

Globalizacja jest wszędzie w naszym codziennym życiu, począwszy od koszulki z Bangladeszu, filiżanki kawy parzonej z ziaren z Gwatemali, aż po telefon komórkowy, który nie działałby bez koltanu z Republiki Konga. Konsumpcja socjalizuje, nadaje sens naszemu życiu i kształtuje nasz współczesny styl życia.

Konsumpcjonizm jest wyrazem rozwoju społeczeństwa i indywidualizmu. Konsumpcja wydaje się czasem tak naturalna jak jedzenie, picie, bycie mobilnym czy praca.

Media i reklama wpływają na nasze zachowania konsumpcyjne: produkty, muzyka czy stroje reprezentują określony styl. Właściwe „nastawienie do życia” i „właściwe postrzeganie” jest organizowane przez osoby trzecie na rynku: poprzez kupowanie „właściwych produktów”. Często wiąże się z tym uznanie społeczne i poprawa statusu osobistego. W ten sposób wszyscy kupujemy nawet rzeczy, których tak naprawdę nie potrzebujemy.

W obliczu stale rosnącej liczby ludności na świecie i ograniczonych zasobów naszej planety powstaje jednak pytanie, jak w przyszłości zaspokoić potrzeby ponad 9,5 miliarda ludzi w roku 2050 według szacunków Organizacji Narodów Zjednoczonych i jak zapewnić udział wszystkich ludzi na świecie. Sama tylko konsumpcja gospodarstw domowych w Europie jest odpowiedzialna za ponad jedną czwartą wszystkich europejskich emisji gazów cieplarnianych. W tej części nie są nawet uwzględnione emisje związane z procesem produkcji dóbr konsumpcyjnych.

Oznacza to, że konsumpcja produktów w coraz większym stopniu wpływa zarówno na sytuację ekonomiczną i społeczną ludzi na całym świecie, jak i na stan środowiska naturalnego. W procesie produkcji, w konsumpcji i w użytkowaniu produktu tkwi wielki potencjał minimalizacji wpływu na środowisko i zmniejszenia globalnej niesprawiedliwości. Chodzi o to, aby rozpoznać i wykorzystać ten potencjał, aby przeprowadzić dyskusję na temat naszego stylu życia i naszej odpowiedzialności również w zakresie konsumpcji.

Oczywiście istnieje zasada „przestań kupować”. Zasada ta koncentruje się na rozważeniu, czy naprawdę potrzebujemy nowego produktu, czy też naprawiamy stary, czy kupujemy produkt używany, czy też tworzymy nowy produkt poprzez upcykling starego.

Przeciwieństwem tego jest koncepcja Zrównoważonej Konsumpcji (także konsumpcji ekologicznej lub etycznej). Zrównoważona Konsumpcja to część zrównoważonego stylu życia i samo zachowanie konsumentów: Kupowanie produktów ekologicznie i społecznie odpowiedzialnych może wywierać

polityczny wpływ na globalne problemy. Może zmniejszyć ekonomiczne, ekologiczne i społeczne koszty naszego stylu życia.

Dobrym przykładem globalnego wymiaru decyzji zakupowych są działania na rzecz sprawiedliwego handlu. Konsumenci powinni wybierać droższy towar pochodzący od małego producenta z kraju rozwijającego się, wspierając w ten sposób sprawiedliwe warunki pracy. Również przy podejmowaniu decyzji o zakupie należy brać pod uwagę i decydować o kosztach eksploatacji i późniejszej eksploatacji produktu. Dotyczy to również późniejszej wydajności energetycznej, jak również możliwości naprawy lub długiego cyklu życia produktu.

Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, konsumpcja jest zrównoważona, jeśli zaspokaja potrzeby obecnych pokoleń, nie zagrażając przy tym perspektywom przyszłych pokoleń. Zrównoważona konsumpcja sięga zatem naszego indywidualnego stylu życia. Zrównoważony konsument to ekologicznie i społecznie odpowiedzialny obywatel. Zrównoważona konsumpcja oznacza przede wszystkim świadomą konsumpcję: przyjrzeć się bliżej i mieć na uwadze swój osobisty "bilans ogólny".

Zrównoważony rozwój jako cecha jakościowa produktów powinien być zasadą przewodnią zarówno dla konsumentów, jak i dla gospodarki oraz sektora publicznego w Europie. W jaki sposób możemy przygotować i towarzyszyć zwłaszcza młodym ludziom w ich drodze do zglobalizowanego i "połączonego" świata w kontekście trwałego i zrównoważonego rozwoju? Jak możemy przekazać im wiedzę o lokalnych i globalnych wydarzeniach i wyzwaniach? Jak uświadomić im zrównoważone możliwości?

Lista aktywności

Uczniowie w wieku 7-12 lat

	Tytuł aktywności	Czas trwania
1	Tomek był kiedyś bogaty	40 min
2	Czego chcę? Czego potrzebuję?	40 min
3	Zawody związane z wodą	20 min
4	Ile wody jest w...	30 min
5	Niedobór wody w moim życiu	30 min
6	Marki tworzą ludzi	25 min
7	Co mogę zrobić aby oszczędzać energię?	20 min
8	Dziecko jako konsument	45 min

Czas trwania: 4 godziny 10 minut

Uczniowie w wieku 13-18 lat.

	Tytuł aktywności	Czas trwania
1	Zawody związane z wodą	20 min
2	Niedobór wody w moim życiu	30 min
3	Mój wygląd: Logo czy nie logo!	15 min
4	Co mogę zrobić aby oszczędzać energię?	20 min
5	Wpływ reklamy na zachowanie człowieka	60 min
6	Jak przetrwać na bezludnej wyspie?	60 min

Czas trwania: 2 godziny 25 minut

Aktywności dla uczniów w wieku 7-12 lat

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Tomek był kiedyś bogaty
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 7-12 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Dyskusja na temat historii
Przygotowania	Wydrukuj arkusz ćwiczeń "Tom był kiedyś bogaty".
Potrzebne materiały	-
Czas trwania	40 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	Uczniowie czytają opowiadanie z nauczycielem i dyskutują na temat następujących pytań: 1. Co najbardziej podoba ci się w urodzinach? 2. Co kupiliście za pieniądze, które dostaliście w prezencie urodzinowym? 3. Jak zachowałbyś się zamiast Tomka? 4. Spróbuj zastanowić się, co to są pieniądze i dlaczego są potrzebne?
Wskazówki	-
Ocena	-
Dodatkowe informacje	Riin Tuttelberg. Tom learns the money game. EduRuut, 2017

Arkusz "Tomek był kiedyś bogaty"

Wczorajszy dzień był wyjątkowy. Mianowicie, Tomek miał urodziny.

Przyjęcie było świetną zabawą. Tomkowi szczególnie podobało się to, że wszyscy przyjaciele mogli przyjść i życzyć mu szczęścia. Na dworze była ciepła pogoda i dlatego impreza odbyła się na podwórku. Wspólnie bawili się w wojnę wodną, skakali na trampolinie i szukali skarbów. Czas szybko mijał w gronie dobrych przyjaciół.

Tomek dostał na urodziny kilka nowych zabawek i prezent urodzinowy.

Następnego dnia Tomek poszedł do sklepu ze swoją starszą siostrą Marią. Zabrał ze sobą wszystkie pieniądze, które otrzymał na urodziny.

W sklepie było wiele pokus. Tomek był bardzo podekscytowany i trudno było mu dokonać wyboru. W końcu chłopiec wyszedł ze sklepu z wielką torbą cukierków, spinnerem, pistoletem na wodę i kolorowym latawcem. Tomek zdążył wydać wszystkie swoje pieniądze. Nie została ani jedna złotówka.

Przed sklepem szczęśliwy solenizant przypadkowo spotkał się z przyjaciółmi, a podczas wspólnej rozmowy torba ze słodyczami opróżniła się w błyskawicznym tempie.

W drodze do domu zdarzyła się jednak mała pomyłka z pistoletem na wodę. Mianowicie Tomek chciał go przetestować przed powrotem do domu i wpadł na pomysł, aby nabrać wody z rowu. Tak więc wraz z wodą z rowu do pistoletu dostało się trochę piasku i pistolet przestał działać.

Pogoda była wietrzna, więc była idealna do puszczania latawca. Latawiec poleciał wyżej i dalej. Tak pięknie było na niego patrzeć! Nagle smok zrobił niespodziewany zwrot i wleciał w gałęzie wysokiego drzewa. Tomek próbował ściągnąć smoka na dół, ale ten zamiast tego zerwał linę.

Tomek nie musiał się długo smucić z powodu tego, co się stało, bo przynajmniej nadal miał spinner. Ale ten spinner ... nie wyglądał tak fajnie jak w sklepie ...

Teraz Tomek zdał sobie sprawę, że zmarnował wszystkie pieniądze, które dostał na urodziny, i został mu tylko jeden spinner. Tomek zdał sobie sprawę, że skoro ma pieniądze, nie powinien ich tak szybko marnować. Należy jednak pamiętać, że pieniądze nie czynią nikogo bogatym. Ale wiedza o pieniądzach może to zrobić.

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Czego chcę? Czego potrzebuję?
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 7-12 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Dyskusja o tym, czego chcemy i czego potrzebujemy
Przygotowania	Wydrukuj arkusz "Przewodnik po wydatkach".
Potrzebne materiały	-
Czas trwania	40 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	Przedyskutuj następujące pytania: 1. Jak spędzasz swój wolny czas? 2. Co najbardziej podoba Ci się w reklamach? 3. Wymień rzeczy, bez których nie możesz żyć. Jakie są Twoje potrzeby? Jakie rzeczy masz tylko dlatego, że Ci się podobają? 4. Co to jest reklama? W jaki sposób reklama wpływa na decyzje ludzi? 5. O czym należy pomyśleć przed dokonaniem zakupu?
Wskazówki	Czy dzieci mogą myśleć o rzeczach, których potrzebuje dana osoba? Piłkarz kontra skate-boarder. Czym różnią się ich potrzeby? Każda osoba ma inne potrzeby i życzenia.
Ocena	-
Dodatkowe informacje	Riin Tuttelberg. Tom learns the money game. EduRuut, 2017

Arkusz "Przewodnik po wydatkach".

1. Czy naprawdę potrzebuję tej rzeczy?
2. Czy naprawdę tego CHCĘ?
3. Jak często mogę używać tej rzeczy?
4. Czy wybrałem NAJLEPSZĄ OFERTĘ?
5. Czy mogę ODNOWIĆ ten przedmiot, a może mam już podobną rzecz?
6. Ile PIENIĘDZY zostanie, gdy kupię to, co chcę?
7. Jak mogę odzyskać PIENIĄDZE?

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Zawody związane z wodą
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 7-12 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Gra "Zgadywanie zawodów" i dyskusja: uczniowie zajmują się różnymi funkcjami i znaczeniem wody.
Przygotowania	-
Potrzebne materiały	Paski samoprzylepne taśma maskująca, kartki tekstowe: zadania (lista do kopiowania), plakat, długopisy
Czas trwania	20 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	<p>Każdy uczeń otrzymuje kartę pracy (patrz wzór kopii) i zastanawia się krótko, w dwóch lub trzech zdaniach, jaką rolę odgrywa woda dla tej osoby w jej codziennym życiu.</p> <p>Następnie uczeń przykleja tę kartę na czole kogoś innego. Ta druga osoba nie może pod żadnym pozorem czytać kartki. Kiedy każda osoba ma już przyklejoną kartkę na czole, chodzi po sali. Ich celem jest dowiedzieć się, jaki zawód jest zapisany na kartce na czole. W tym celu będą zadawać innej osobie pytania dotyczące jej pracy opisanej na czole. Jednak ich partner może odpowiadać tylko "tak" lub "nie". Każda osoba, która odgadła swój zawód, może zdjąć kartę.</p> <p>Kiedy wszyscy uczniowie odgadną swoje zawody, następuje dyskusja na temat różnorodnych funkcji wody, które zostały przedstawione za pomocą różnych zawodów: woda jako niezbędny surowiec do picia, w rolnictwie i do utrzymania żywności, dla zdrowia i higieny, do czyszczenia, w przemyśle, energetyce, religii i w czasie wolnym. Pojęcia te są zgrupowane wokół pojęcia wody na plakacie.</p>
Wskazówki	Zamiast taśmy maskującej można użyć również karteczek samoprzylepnych (Post-its).
Ocena	-
Dodatkowe informacje	The project "Know your Lifestyle – Introducing Sustainable Consumption in Second Chance Education"

Arkusz "Zawody związane z wodą"

Strażak
Rolnik
Producent coca-coli
Pływak
Kucharz
Producent samochodów
Konserwator
Pracownik zakładu oczyszczania
Rybak
Pielgrzym w Indiach
Sprzątacznik
Ratownik życia

Ksiądz
Inżynier środowiska
Inżynier ds. kanalizacji
Łyżwiarz figurowy
Ojciec
Hotelarz
Pielęgniarka szpitalna
Chemik spożywczy
Konsultant ds. energii
Biolog morski
Kapitan
Inżynier wodny

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Ile wody jest w...
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 7-12 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Zgadywanka: uczniowie zapoznają się z wymiarami zużycia wody w produktach codziennego użytku (szczególnie w produktach spożywczych).
Przygotowania	Jako przygotowanie, oddzielne sekcje informacyjne kart tekstowych "produkty do gry w zgadywanki" są cięte, tak że dostępnych jest 27 kart z produktami i 27 kart z danymi tekstowymi.
Potrzebne materiały	Karty tekstowe "Produkty do gry w zgadywanki" (lista do kopiowania), stoper. Zapoznaj się również z tabelą poprawnych odpowiedzi.
Czas trwania	30 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	Przeprowadzenie z uczniami zgadywanki na temat zawartości wody w niektórych produktach. Uczniowie ustawiają się w kręgu, na środku kładą wycięte kartki i mieszają je. Uczniowie mają 5 minut na przyporządkowanie danych tekstowych do każdego produktu. Sygnał oznajmia początek i koniec zabawy. Poprawne pary są odkładane na bok i rozpoczyna się kolejna runda. Gra toczy się do momentu, aż wszystkie pary zostaną odnalezione. Rozwiązania znajdują się w arkuszu roboczym "Tabela wirtualnego zużycia wody".
Wskazówki	-
Ocena	Następnie gra jest oceniana przy pomocy następujących pytań: - Co było zaskakujące? - Co było już znane? - Jak moglibyśmy ograniczyć zużycie wody?
Dodatkowe informacje	The project "Know your Lifestyle – Introducing Sustainable Consumption in Second Chance Education"

TABLE OF VIRTUAL WATER CONSUMPTION

food

1 kg bread	1,300 litre	1 glass of milk	200 liter
1 kg cheese	5,000 litre	1 kg bananas	859 liter
1 egg	200 litre	1 kg strawberries	276 liter
1 kg sugar	1,500 litre	1 hamburger	2,400 liter
100 g chocolate	225 liter	1 kg beef without bones	15.500 liter
1 glass of orange juice	170 liter	1 kg pork	4,800 liter
1 glass of apple juice	190 liter	1 kg chicken	3.900 liter
1 cup of tea	30 liter	1 beer (0,5l)	150 liter
1 cup of cacao	100 liter	1 bag Chips	185 liter
1 cup of coffee	140 liter		

consumer goods

1 kg ordinary paper	2.000 liter
1 kg recycled paper	20 liter
1 PC	20.000 liter
1 mobile phone	3.000 liter
1 car	400.000 liter
1 T-Shirt	2.700 liter
1 Jeans	11.000 liter
1 pair of leather shoes	8.000 liter

Karty tekstowe "Produkty do gry w zgadywanki"

1 PIWO (0,5L)	1 TELEFON	1 KOMPUTER
1 PARA SPODNI	20.000 LITRÓW	3000 LITRÓW
400.000 LITRÓW	1 SAMOCHÓD	2700 LITRÓW
11.000 LITRÓW	1 T-SHIRT	8000 LITRÓW
15.500 LITRÓW	4800 LITRÓW	3900 LITRÓW
1 KG PAPIERU	1 KG TRUSKAWEK	100G CZEKOLADY
1 SZKLANKA SOKU JABŁKOWEGO	1 KG PAPIERU PEKLOWANEGO	1 FILIŻANKA KAKAO
1 PARA SKÓRZANYCH SPODNI	1 FILIŻANKA KAWY	1 SZKLANKA SOKU POMARAŃCZOWEGO
1 KG WOŁOWINY	1 KG WIEPRZOWINY	1 KG KURCZAKA
1 KG CHLEBA	1300 LITRÓW	1 KG SERA
5000 LITRÓW	1 JAJKO	200 LITRÓW
1 KG CUKRU	1500 LITRÓW	225 LITRÓW
1 FILIŻANKA HERBATY	30 LITRÓW	170 LITRÓW
190 LITRÓW	100 LITRÓW	140 LITRÓW
1 SZKLANKA MLEKA	200 LITRÓW	859 LITRÓW
1 PACZKA CHIPSÓW	257 LITRÓW	2400 LITRÓW
1 KG BANANÓW	150 LITRÓW	185 LITRÓW
1 HAMBURGER	2000 LITRÓW	20 LITRÓW

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Niedobór wody w moim życiu
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 7-12 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Praca twórcza: uczniowie wcielają się w rolę osoby, która w swoim życiu ma do dyspozycji tylko niewielką ilość wody. Ćwiczą empatię.
Przygotowania	-
Potrzebne materiały	Kolorowe długopisy, plakaty itp.
Czas trwania	30 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	Uczniowie samodzielnie lub w pracy grupowej zastanawiają się nad następującymi pytaniami: - Jakie konsekwencje dla waszego życia miałyby to, gdybyście mieli ograniczony dostęp do wody? - Co by to oznaczało dla waszego codziennego życia? Zastanówcie się nad swoim codziennym bezpośrednim i pośrednim zużyciem wody. Stwórzcie mapę myśli, plakat z piktogramami, wpis do pamiętnika, artykuł z gazety lub zdjęcie.
Wskazówki	W zależności od wcześniejszej wiedzy uczniów, nauczyciel może wybrać jedno ćwiczenie
Ocena	-
Dodatkowe informacje	The project "Know your Lifestyle – Introducing Sustainable Consumption in Second Chance Education"

Przemysł tekstylny i odzieżowy jest niezwykle zglobalizowany. Konkurencja na rynku światowym oraz poszukiwanie tańszych metod produkcji doprowadziły wiele firm tekstylnych do przeniesienia swoich zakładów produkcyjnych do tak zwanych krajów rozwijających się. Dotyczy to wielu gałęzi przemysłu, od firm zaawansowanych technologicznie po różnych dostawców i poddostawców, w tym kobiet pracujących w domu, wszystkich zintegrowanych w tej globalnej gospodarce. Powszechne jest lekceważenie praw pracowniczych i praw człowieka w łańcuchu produkcyjnym.

Tysiące firm odzieżowych zatrudnia głównie młode kobiety na globalnym rynku tekstylnym, zwłaszcza w Azji i Ameryce Łacińskiej. Brak regularnych wynagrodzeń lub umów o pracę, niepłatne nadgodziny itp. są powszechną praktyką.

Często surowce, półprodukty i produkty końcowe są transportowane przez pół świata. Obciążenia ekologiczne w łańcuchu tekstylnym są dobrze znane: stosowanie dużych ilości pestycydów przy uprawie włókien surowych, stosowanie szerokiego spektrum chemikaliów do hybrydyzacji tekstyliów lub bardzo wysokie zużycie wody w procesie produkcji.

W ciągu ostatnich kilku lat kwestie społeczne zaczęły odgrywać coraz większą rolę. Dzięki organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, takim jak Clean Clothes Campaign, producenci i sprzedawcy tekstyliów coraz częściej stają przed wyzwaniem, aby oprócz swoich interesów ekonomicznych wziąć na siebie społeczną i ekologiczną odpowiedzialność za swoje produkty, a w szczególności za procesy produkcyjne w łańcuchu zysków.

Moda ekologiczna i sprawiedliwa nie jest już tylko produktem niszowym! Ale co oznacza termin "organic", a co "fair"? Jakie jest pochodzenie różnych certyfikatów jakości?

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Marki tworzą ludzi
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 7-12 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Praca twórcza: uczniowie dyskutują na temat marek i funkcji ubrań.
Przygotowania	-
Potrzebne materiały	Papier A3 dla wszystkich uczniów, kolorowe pisaki, sznurek i kołki do wieszania ubrań (alternatywnie: Pinwall)
Czas trwania	25 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	<p>Wszyscy uczniowie otrzymują kartkę papieru, na której rysują kontur osoby. Osoba ta jest teraz "ubrana" (narysowana) w "markowe ubrania". Etykiety powinny być wyraźnie widoczne. Na przykład, rysują koszulkę i piszą wyraźnie widoczne marki lub logo marki. Nie ma limitu dla wyobraźni. Od nich zależy, czy identyfikują się z tą osobą i ubierają ją zgodnie z własnymi nawykami, preferencjami lub życzeniami, czy też jest to osoba fikcyjna.</p> <p>Po około 10 minutach rysunki są pokazywane i oglądane przez wszystkich, ale nie komentowane.</p>
Wskazówki	W zależności od wcześniejszej wiedzy uczniów, nauczyciel może wybrać jedno ćwiczenie
Ocena	<p>Omawiane są następujące pytania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jakie funkcje pełni odzież? - Dlaczego marki są tak ważne? - Jaka postawa kojarzy Ci się z jakim stylem ubierania?
Dodatkowe informacje	The project "Know your Lifestyle – Introducing Sustainable Consumption in Second Chance Education"

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Co mogę zrobić aby oszczędzać energię?
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 7-12 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Gra interaktywna; dyskusja na temat tego, jak uczniowie rozumieją, jak mogą oszczędzać energię w życiu codziennym.
Przygotowania	-
Potrzebne materiały	Taśma papiernicza
Czas trwania	20 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	<p>Nauczyciel przykleja taśmę papierową na podłodze w klasie i zaznacza jeden koniec jako 0, środek jako 50, a drugi koniec jako 100. Następnie nauczyciel wypowiada zdanie i prosi uczniów o zajęcie miejsca wzdłuż taśmy zgodnie z tym, w co wierzą lub co robią.</p> <p>Przykłady stwierdzeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wychodząc z pokoju, zawsze wyłączam prąd. - Mam w domu pralkę, która jest oznaczona klasą energetyczną A+++. - Nigdy nie trzymam zbyt długo otwartych drzwi lodówki.
Wskazówki	-
Ocena	Nauczyciel pyta, dlaczego uczniowie zajęli określone stanowisko. Uczniowie mogą wyrazić i obronić swoją opinię. Najważniejszą częścią tego ćwiczenia jest dyskusja na temat tego, w jaki sposób każdy może oszczędzać energię.
Dodatkowe informacje	The project "Know your Lifestyle – Introducing Sustainable Consumption in Second Chance Education"

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Dziecko jako konsument
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 7-12 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	<p>Uczeń</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie tekst czytany i potrafi wypowiadać się płynnie - wie, że energia elektryczna jest związana z energią słoneczną - potrafi odnieść przeczytany tekst do swojego życia - jest świadomy siebie jako konsumenta - wie, jakie zagrożenia niesie ze sobą elektryczność
Przygotowania	-
Potrzebne materiały	Ołówek, flamastry, papier A4
Czas trwania	45 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	<p>Wprowadzenie (5 minut): Uczniowie poruszają się po klasie i przeprowadzają ze sobą wywiad na temat "Co robiliście wczoraj wieczorem?".</p> <p>Wnioski (5 minut) na temat tego, jak wiele czynności było zależnych od elektryczności.</p> <p>Część główna (25 minut) to dyskusja na temat "Co się zmieniło w twoim domu, gdy nie ma prądu?". Nauczyciel może przedstawić za pomocą obrazków lub historyjek, jak żyli ludzie przed elektrycznością, co robili.</p> <p>Zakończenie (10 minut): wykonanie mapy myśli "Gdzie i jak używamy elektryczności?".</p>
Wskazówki	-
Ocena	-
Dodatkowe informacje	-

Aktywności dla uczniów w wieku 13-18 lat

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Zawody związane z wodą
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 13-18 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Gra "Zgadywanie zadań" i dyskusja: uczniowie zajmują się różnymi funkcjami i znaczeniem wody.
Przygotowania	Paski samoprzylepne taśma maskująca, kartki tekstowe: zadania (lista do kopiowania), plakat, długopisy
Potrzebne materiały	Arkusz ćwiczeń "Zawody związane z wodą"
Czas trwania	20 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	<p>Każdy uczeń otrzymuje kartę pracy (patrz wzór kopii) i zastanawia się krótko, w dwóch lub trzech zdaniach, jaką rolę odgrywa woda dla tej osoby w jej codziennym życiu.</p> <p>Następnie uczeń przykleja tę kartę na czole kogoś innego. Ta druga osoba nie może pod żadnym pozorem czytać kartki.</p> <p>Kiedy każda osoba ma już przyklejoną kartkę na czole, chodzi po sali. Ich celem jest dowiedzieć się, jaki zawód jest zapisany na kartce na czole. W tym celu będą zadawać innej osobie pytania dotyczące jej pracy opisanej na czole. Jednak ich partner może odpowiadać tylko "tak" lub "nie". Każda osoba, która odgadła swój zawód, może zdjąć kartę.</p> <p>Kiedy wszyscy uczniowie odgadną swoje zawody, następuje dyskusja na temat różnych funkcji wody, które zostały przedstawione za pomocą różnych zawodów: woda jako niezbędny surowiec do picia, w rolnictwie i do utrzymania żywności, dla zdrowia i higieny, do czyszczenia, w przemyśle, energetyce, religii i w czasie wolnym. Pojęcia te są zgrupowane wokół pojęcia wody na plakacie.</p>
Wskazówki	Zamiast taśmy maskującej można użyć również karteczek samoprzylepnych (Post-its).
Ocena	-
Dodatkowe informacje	The project "Know your Lifestyle – Introducing Sustainable Consumption in Second Chance Education"

Arkusz "Zawody związane z wodą"

Strażak
Rolnik
Producent coca-coli
Pływak
Kucharz
Producent samochodów
Konserwator
Pracownik zakładu oczyszczania
Rybak
Pielgrzym w Indiach
Sprzątacznik
Ratownik życia

Ksiądz
Inżynier środowiska
Inżynier ds. kanalizacji
Łyżwiarz figurowy
Ojciec
Hotelarz
Pielęgniarka szpitalna
Chemik spożywczy
Konsultant ds. energii
Biolog morski
Kapitan
Inżynier wodny

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Niedobór wody w moim życiu
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 13-18 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Praca twórcza: uczniowie wcielają się w rolę osoby, która w swoim życiu ma do dyspozycji tylko niewielką ilość wody. Ćwiczą empatię.
Przygotowania	-
Potrzebne materiały	Kolorowe długopisy, plakaty itp.
Czas trwania	30 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	Uczniowie samodzielnie lub w pracy grupowej zastanawiają się nad następującymi pytaniami: - Jakiekonsekwencje dla waszego życia miałyoby to, gdybyście mieli ograniczony dostęp do wody? - Co by to oznaczało dla waszego codziennego życia? Zastanówcie się nad swoim codziennym bezpośrednim i pośrednim zużyciem wody. Stwórzcie mapę myśli, plakat z piktogramami, wpis do pamiętnika, artykuł z gazety lub zdjęcie.
Wskazówki	W zależności od wcześniejszej wiedzy uczniów, nauczyciel może wybrać jedno ćwiczenie
Ocena	-
Dodatkowe informacje	The project "Know your Lifestyle – Introducing Sustainable Consumption in Second Chance Education"

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Mój wygląd: Logo czy nie logo!
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 13-18 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Barometr pozycji: uczniowie dyskutują o własnych postawach i zachowaniach dotyczących ubrań i konsumpcjonizmu.
Przygotowania	-
Potrzebne materiały	Arkusz ćwiczeń "Mój wygląd"
Czas trwania	15 minutes
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	<p>W sali lekcyjnej zamontowane są dwa słupy. Pomiędzy nimi uczniowie ustawiają się na wymyślonej linii, w zależności od tego, do którego słupa czują się bardziej dopasowani. Uczniowie dobrowolnie wyjaśniają, dlaczego wybrali tę pozycję.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ile czasu zajmuje Ci wybieranie ubrania rano? (od krótkiego do długiego) - Czy marka jest dla Ciebie ważna przy kupowaniu ubrań? (nieistotne - istotne) - Jak często kupuje Pan/Pani nowe ubrania? (codziennie - najwyżej 1 raz w roku) - Jak ważna jest dla Ciebie marka przy wyborze butów? (nieistotne - istotne) - Czy lubisz wydawać dużo czy mało pieniędzy na ubrania? (mało - dużo) - Czy nosi Pan/Pani dużo ubrań z szafy? (więcej niż 5 - mniej niż 5)
Wskazówki	<p>Ćwiczenie może być również wykonane samodzielnie z pomocą arkusza "Mój wygląd". Po jego wypełnieniu uczniowie porównują swoje odpowiedzi pracując z partnerem.</p> <p>Arkusz może zostać zeskanowany, a następnie oceniony. Po policzeniu częstotliwości można je przeliczyć na %.</p>
Ocena	-
Dodatkowe informacje	The project "Know your Lifestyle – Introducing Sustainable Consumption in Second Chance Education"

Arkusz "Mój wygląd"

1. Ile czasu potrzebujesz rano na wybranie ubrania?

- < 5 min.
- 5-10 min.
- 10-20 min.
- 20-30 min.
- > 30 min.

2. Jak ważna jest dla Ciebie marka, kiedy kupujesz ubrania?

- Bardzo ważna
- Raczej ważna
- Raczej nieważna
- Nieważna

3. Jak często kupujesz nowe ubrania?

- Raz w tygodniu
- Raz w miesiącu
- Co 2-3 miesiące
- Co pół roku
- Raz w roku
- Rzadziej

4. Jak ważna jest dla Ciebie marka przy zakupie butów?

- Bardzo ważna
- Raczej ważna
- Raczej nieważna
- Nieważna

5. Ile pieniędzy wydajesz miesięcznie na ubrania?

- < 10
- 10-30
- 30-60
- 60-100
- > 100

6. Ile ubrań z twojej szafy naprawdę nosisz?

- Prawie wszystkie
- Około 2/3
- Około połowy
- Około 1/3
- Kilka

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Co mogę zrobić aby oszczędzać energię?
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 13-18 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Gra interaktywna; dyskusja na temat tego, jak uczniowie rozumieją, jak mogą oszczędzać energię w życiu codziennym.
Przygotowania	-
Potrzebne materiały	Taśma papierowa
Czas trwania	20 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	<p>Nauczyciel przykleja taśmę papierową na podłodze w klasie i zaznacza jeden koniec jako 0, środek jako 50, a drugi koniec jako 100. Następnie nauczyciel wypowiada zdanie i prosi uczniów o zajęcie miejsca wzdłuż taśmy zgodnie z tym, w co wierzą lub co robią.</p> <p>Przykłady stwierdzeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wychodząc z pokoju, zawsze wyłączam prąd. - Mam w domu pralkę, która jest oznaczona klasą energetyczną A+++. - Nigdy nie trzymam zbyt długo otwartych drzwi lodówki.
Wskazówki	-
Ocena	Nauczyciel pyta, dlaczego uczniowie zajęli określone stanowisko. Uczniowie mogą wyrazić i obronić swoją opinię. Najważniejszą częścią tego ćwiczenia jest dyskusja na temat tego, w jaki sposób każdy może oszczędzać energię.
Dodatkowe informacje	The project "Know your Lifestyle – Introducing Sustainable Consumption in Second Chance Education"

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Wpływ reklamy na zachowanie człowieka
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 13-18 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	<p>Uczeń</p> <ul style="list-style-type: none"> - potrafi ocenić przekaz różnych reklam i ich wiarygodność, rozumie, że nie wszystko co reklamowane jest pożyteczne dla ludzi i środowiska - preferuje produkty i materiały przyjazne środowisku - krytycznie ocenia informacje dotyczące środowiska naturalnego
Przygotowania	Wydrukuj arkusz "Reklamy".
Potrzebne materiały	Różne reklamy z gazet / czasopism (tytuł, żywność, leki, chemia gospodarcza, itp.) przyniesione przez uczniów
Czas trwania	60 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	<p>Nasze codzienne życie jest wypełnione różnymi wyborami. Codziennie musimy podejmować decyzje, mamy wybór pomiędzy różnymi komunikatami i reklamami. Wszystkie z nich oferują, sprzedają, polecają coś. Ważne jest, aby wiedzieć, że właściwe wybory i zrozumieć, co jest oferowane do młodych ludzi poprzez reklamę. Ważne jest, aby wiedzieć, że tak wiele produktów nie są dobre dla nas lub dla środowiska.</p> <p>Reklama jest przekazem o charakterze wpływowym, którego treść mówi o różnych produktach i ich cechach, różnych usługach lub ideach, w celu skłonienia ich do konsumpcji, zaakceptowania ich lub uczynienia ich przyjemnymi; jest nastawiona na różne potrzeby ludzi.</p> <p>Wprowadzenie: Rozmowa o tym, gdzie codziennie spotykamy się z reklamą (telewizja, radio, gazety, czasopisma, ulice). Poproś dzieci, aby porozmawiały o tym, które reklamy najbardziej zapadły im w pamięć.</p> <p>Rozwinięcie tematu: Podziel dzieci na czteroosobowe grupy robocze. Przypomnij również szybko zasady pracy w grupach. Każda grupa otrzymuje arkusz z pytaniami i jedną reklamę. Następnie każda grupa prezentuje wyniki swojej pracy. Pozostałe grupy mają możliwość zadawania pytań i wystawiania własnych ocen.</p>
Wskazówki	-
Ocena	Nauczyciel pyta, dlaczego uczniowie zajęli określone stanowisko.
Dodatkowe informacje	Godziny z wiatrakami. Środowisko i zrównoważony rozwój jako temat przekrojowy w szkolnym programie nauczania ogólnego. Center for Development Programs EMI-ECO, 2002

Arkusz "Reklamy"

1. Co chcesz sprzedać za pomocą tej reklamy?
2. Jak scharakteryzowany jest produkt w tej reklamie?
3. Czy ta reklama dostarcza wszystkich informacji o promowanym produkcie?
4. Jakich informacji brakuje?
5. Jakie techniki zostały wykorzystane do promocji produktu?
6. Na ile wiarygodna jest ta reklama? Dlaczego?

Tytuł modułu	Zrównoważona konsumpcja
Tytuł aktywności	Jak przetrwać na bezludnej wyspie?
Grupa docelowa	Uczniowie w wieku 13-18 lat
Wprowadzenie	Aktywność bezpośrednia
Cel aktywności	Dyskusja o tym, czego chcemy i czego potrzebujemy
Przygotowania	Wydrukuj arkusz ćwiczeń "Jak przetrwać na bezludnej wyspie?".
Potrzebne materiały	-
Czas trwania	60 minut
Ilość osób	Brak limitu
Instrukcje	Praca w grupach i dyskusja zgodnie z arkuszem ćwiczeń. Utwórz grupy po 4 uczniów w każdej. Kiedy grupy wypełnią arkusz, pozwól im przedyskutować temat z inną grupą, aby zauważyć podobieństwa i różnice w ich odpowiedziach. Przedyskutujcie w klasie, co mogłoby być najlepszym rozwiązaniem.
Wskazówki	-
Ocena	-
Dodatkowe informacje	Economics textbook. Basics of business. Student handbook. Junior Achievement, 1995

Arkusz “Jak przetrwać na bezludnej wyspie?”

Ważne informacje o wyspie:

1. Wokół wyspy znajduje się szeroka piaszczysta plaża, natomiast góry w jej centralnej części porośnięte są gęstą dżunglą.
2. W dżungli jest wiele owoców i warzyw, ale ich znalezienie i zbieranie jest niebezpieczne i trudne.
3. Świeże źródło daje wodę do strumienia, który wpada do zatoki.
4. Palmy z dżungli mogą być używane do wyrobu koszy, kapeluszy, peleryn itp. Włókna drzew mogą być używane do wyrobu szpagatu i sieci rybackich.
5. W oceanie jest wiele ryb, ale także wiele rekinów.
6. Masz tylko jedno pudełko zapalek. Jeśli chcesz mieć ogień, staraj się go rozpalać przez całą dobę.
7. O tej porze roku prawie każdej nocy na wyspie są dzikie burze.
8. W ciągu dnia słońce zazwyczaj świeci jasno, a pogoda jest gorąca.
9. Nie jesteś przygotowany do wędrowki. Masz tylko zwykłe suwenery, ubrania do opalania i żadnych zapasów żywności.

Odpowiedz na następujące pytania:

1. Jakimi zasobami dysponujesz? (Nie zapomnij o zasobach ludzkich: mądrości, wyobraźni, energii i umiejętnościach).
2. Jakie są Twoje podstawowe potrzeby?
3. Czego potrzebujesz, aby zaspokoić swoje najważniejsze potrzeby?
4. Jakie usługi są potrzebne? (Usługą jest np. zbieranie materiałów na ognisko)
5. Jak organizujesz swoje działania, aby zdobyć potrzebne rzeczy i usługi? (Na przykład, czy każda osoba jest odpowiedzialna za zaspokojenie własnych potrzeb? Czy kierownicy przydzielają ludzi do określonych zadań?)
6. W jaki sposób rozdzielasz produkty i usługi? Czy każdy musi otrzymać równą część? Co robisz, kiedy ktoś jest leniwy i nie robi tego, co do niego należy?